IS-SORSI U L-KAMP TA'APPLIKAZZJONI TAD-DRITT TAL-UNJONI EWROPEA

L-Unjoni Ewropea għandha personalità ġuridika u bħala tali għandha l-ordinament ġuridiku tagħha stess, li huwa differenti mid-dritt internazzjonali. Barra minn hekk, id-dritt tal-EU għandu effett dirett jew indirett fuq il-leġiżlazzjoni tal-Istati Membri tagħha u jsir parti mis-sistema ġuridika ta' kull Stat Membru. L-Unjoni Ewropea hija fiha nfisha sors ta' dritt. L-ordinament ġuridiku huwa ġeneralment kompost mid-dritt primarju (it-Trattati u l-prinċipji ġenerali tad-dritt), mid-dritt sekondarju (fuq il-bażi tat-Trattati) u mid-dritt supplimentari.

IS-SORSI TAD-DRITT TAL-UNJONI U L-ĠERARKIJA TAGĦHOM

— It-Trattat dwar l-Unjoni Ewropea (TUE); It-Trattat dwar il-Funzjonament tal-Unjoni Ewropea (TFUE); u l-protokolli tagħhom (hemm 37 protokoll, 2 annessi u 65 dikjarazzjoni li huma mehmuża mat-Trattati biex jiġu integrati d-dettalji, mingħajr ma jiġu integrati fit-test ġuridiku sħiħ)1.1.5;

— Il-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea 4.1.2.

— It-Trattat li jistabbilixxi l-Komunità Ewropea tal-Enerġija Atomika (Euratom) għadu fis-seħħ bħala trattat separat.

— Ftehimiet internazzjonali 5.2.1;

— Il-prinċipji ġenerali tad-dritt tal-Unjoni;

— Leġiżlazzjoni sekondarja.

It-Trattati u l-prinċipji ġenerali huma fil-quċċata tal-ġerarkija u huma kkunsidrati dritt primarju. Wara d-dħul fis-seħħ tat-Trattat ta' Lisbona fl-1 ta' Diċembru 2009, il-Karta tad-Drittijiet Fundamentali wkoll ingħatat l-istess valur. Il-ftehimiet internazzjonali konklużi mill-Unjoni Ewropea huma subordinati għad-dritt primarju. Fil-livell li jmiss fil-ġerarkija hemm id-dritt sekondarju u dan ikun validu biss jekk ikun konformi mal-atti u mal-ftehimiet li jieħdu preċedenza fuqu.

OBJETTIVI

L-istabbiliment ta' ordinament ġuridiku għall-Unjoni li jippermetti li jintlaħqu l-objettivi indikati fit-Trattati.

IS-SORSI TAD-DRITT TAL-UE

A. Id-dritt primarju tal-Unjoni Ewropea 1.1.1, 1.1.2, 1.1.3, 1.1.4, 1.1.5, 4.1.2

B. Id-dritt sekondarju tal-Unjoni

1. Punti ġenerali

L-atti legali tal-Unjoni huma elenkati fl-Artikolu 288 tat-TFUE. Dawn huma r-regolamenti, id-direttivi, id-deċiżjonijiet, ir-rakkomandazzjonijiet u l-opinjonijiet. L-istituzzjonijiet tal-UE ma jistgħux jadottaw tali atti legali ħlief jekk ikunu awtorizzati biex jagħmlu dan mit-Trattati. Il-limiti tal-kompetenzi tal-Unjoni huma rregolati mill-prinċipju tal-għoti tal-kompetenzi, hekk kif stipulat fl-Artikolu 5(1) tat-TUE. It-TFUE jiddefinixxi l-kamp ta' applikazzjoni tal-kompetenzi tal-Unjoni, billi jaqsamhom fi tliet kategoriji: kompetenzi esklużivi (Artikolu 3), kompetenzi kondiviżi (Artikolu 4) u kompetenzi ta' appoġġ (Artikolu 6), li bihom l-UE tadotta miżuri li jappoġġaw jew jikkomplementaw il-politiki tal-Istati Membri. Il-lista ta' oqsma li jaqgħu taħt dawn it-tliet tipi ta' kompetenzi hija stabbilita fl-Artikoli 3, 4 u 6 tat-TFUE. Fin-nuqqas tas-setgħat meħtieġa sabiex jintlaħaq wieħed mill-objettivi stabbiliti mit-Trattati, l-istituzzjonijiet jistgħu japplikaw id-dispożizzjonijiet tal-Artikolu 352 TFUE, u għalhekk jadottaw "id-dispożizzjonijiet xierqa".

L-istituzzjonijiet jadottaw biss dawk l-istrumenti legali elenkati fl-Artikolu 288 TFUE. L-uniċi eċċezzjonijiet jikkonċernaw il-politiki esteri, ta' sigurtà u ta' difiża komuni, li jibqgħu soġġetti għall-proċeduri intergovernattivi. F'dan il-qasam, l-istrateġiji komuni, l-azzjonijiet komuni u l-pożizzjonijiet komuni huma sostitwiti mil-"linji gwida ġenerali" u mid-"deċiżjonijiet li jiddefinixxu" l-azzjonijiet u l-pożizzjonijiet li għandhom jittieħdu mill-Unjoni u l-arranġamenti għall-implimentazzjoni ta' dawk id-deċiżjonijiet (Artikolu 25 tat-TUE).

Barra minn hekk, hemm diversi forom ta' azzjoni, bħal rakkomandazzjonijiet, komunikazzjonijiet u atti dwar l-organizzazzjoni u l-funzjonament tal-istituzzjonijiet (inklużi ftehimiet interistituzzjonali), li d-denominazzjoni, l-istruttura u l-effetti legali tagħhom jirriżultaw mid-diversi dispożizzjonijiet fit-Trattati jew r-regoli adottati skont it-Trattati.

2. Il-ġerarkija tad-dritt sekondarju tal-UE

L-Artikoli 289, 290 u 291 TFUE jistabbilixxu ġerarkija tad-dritt sekondarju bejn l-atti leġiżlattivi, l-atti delegati u l-atti ta' implimentazzjoni. Atti leġiżlattivi huma atti legali li huma adottati permezz ta' proċedura leġiżlattiva ordinarja jew speċjali. Min-naħa l-oħra, atti delegati huma atti mhux leġiżlattivi ta' applikazzjoni ġenerali li jissupplimentaw jew jemendaw ċerti elementi mhux essenzjali ta' att leġiżlattiv. Is-setgħa ta' adozzjoni ta' dawn l-atti tista' tiġi delegata lill-Kummissjoni mil-leġiżlatur (il-Parlament u l-Kunsill). L-att leġiżlattiv jiddefinixxi l-objettivi, il-kontenut, il-kamp ta' applikazzjoni u t-tul tad-delega tas-setgħa, kif ukoll, fejn xieraq, kwalunkwe proċedura ta' urġenza. Barra minn hekk, il-leġiżlatur jistabbilixxi l-kundizzjonijiet li għalihom hija soġġetta d-delega, li jistgħu jkunu d-dritt li tiġi revokata d-delega jew id-dritt ta' oġġezzjoni.

L-atti ta' implimentazzjoni ġeneralment huma adottati mill-Kummissjoni, li tingħata l-kompetenza biex tagħmel dan mill-atti ġuridikament vinkolanti li jeħtieġu kundizzjonijiet uniformi ta' implimentazzjoni. L-atti ta' implimentazzjoni huma adottati mill-Kunsill

f'każijiet speċifiċi biss ġustifikati b'mod xieraq u fl-oqsma tal-politika estera u ta' sigurtà komuni. Meta att bażiku jiġi adottat skont il-proċedura leġiżlattiva ordinarja, il-Parlament Ewropew jew il-Kunsill jistgħu fi kwalunkwe mument jindikaw lill-Kummissjoni li, fl-opinjoni tagħhom, l-abbozz ta' att ta' implimentazzjoni jeċċedi s-setgħat ta' implimentazzjoni previsti fl-att bażiku. F'dan il-każ, il-Kummissjoni jeħtiġilha tirrevedi l-abbozz ta' att ikkonċernat.

3. Id-diversi tipi ta' dritt sekondarju tal-UE

a. Ir-regolamenti

Ir-regolamenti huma ta' applikazzjoni ġenerali, vinkolanti fl-intier tagħhom u applikabbli direttament. Dawn għandhom ikunu osservati bis-sħiħ minn dawk li għalihom japplikaw ir-regolamenti (individwi privati, Stati Membri, istituzzjonijiet tal-UE). Ir-regolamenti japplikaw direttament fl-Istati Membri kollha malli jidħlu fis-seħħ (fid-data stipulata jew, fin-nuqqas ta' dan, fl-għoxrin jum wara l-publikazzjoni tagħhom f'Il-Ġurnal Uffiċjali tal-Unjoni Ewropea) u m'hemmx bżonn li jiġu trasposti fid-dritt nazzjonali.

Ir-regolamenti għandhom l-għan li jiżguraw l-applikazzjoni uniformi tad-dritt tal-Unjoni fl-Istati Membri kollha. Ir-regolamenti b'hekk irendu inapplikabbli l-liġijiet nazzjonali li ma jkunux kompatibbli mad-dispożizzjonijiet sostantivi tar-regolamenti.

b. Id-direttivi

Id-direttivi huma vinkolanti, fir-rigward tar-riżultat li għandu jinkiseb, għal kwalunkwe Stat Membru li jindirizzaw (Stat Membru wieħed, diversi jew kollha), iżda jħallu l-għażla tal-forma u tal-metodi f'idejn l-awtoritajiet nazzjonali. Il-leġiżlaturi nazzjonali jeħtieġu jadottaw att ta' traspożizzjoni jew "miżura ta' implimentazzjoni nazzjonali" biex jittrasponu d-direttivi jew jadattaw il-leġiżlazzjoni nazzjonali fir-rigward tal-objettivi stabbiliti mid-direttiva. Iċ-ċittadin individwali ma jingħatawlux drittijiet u ma jkunx marbut mill-att legali qabel ma jiġi adottat l-att ta' traspożizzjoni. L-Istati Membri jingħataw ċerta diskrezzjoni fir-rigward tat-traspożizzjoni tad-direttivi, sabiex jieħdu kont taċ-ċirkostanzi nazzjonali speċifiċi. It-traspożizzjoni trid issir fi żmien l-iskadenza stabbilita mid-direttiva. Fit-traspożizzjoni tad-direttivi, l-Istati Membri jiggarantixxu l-effikaċja tad-dritt tal-UE, f'konformità mal-prinċipju tal-kooperazzjoni leali stabbilit fl-Artikolu 4(3) tat-TUE.

Fil-prinċipju, id-direttivi ma japplikawx direttament. Madankollu, il-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropea ddeċidiet li ċerti dispożizzjonijiet ta' direttiva jistgħu, b'mod eċċezzjonali, ikollhom effett dirett fuq Stat Membru anki jekk dan tal-aħħar ikun għadu ma adottax l-att ta' traspożizzjoni fil-każijiet fejn: (a) id-direttiva ma tkunx ġiet trasposta fid-dritt nazzjonali jew tkun ġiet trasposta ħażin; (b) id-dispożizzjonijiet tad-direttiva jkunu mingħajr kundizzjonijiet u ċari u preċiżi biżżejjed; u (c) id-dispożizzjonijiet tad-direttiva jagħtu d-drittijiet lill-individwi.

Meta dawn il-kundizzjonjiet ikunu ssodisfati, l-individwi jistgħu jinvokaw id-dispożizzjoni kkonċernata quddiem l-awtoritajiet pubbliċi. Anke meta d-dispożizzjoni ma tagħti l-ebda dritt lill-individwu, u jkunu ġew issodisfati biss l-ewwel u t-tieni kundizzjonijiet, l-awtoritajiet tal-Istati Membri huma xorta meħtieġa li jieħdu kont tad-direttiva mhux trasposta. Id-deċiżjoni msemmija hawn hija bbażata fuq il-prinċipji tal-effikaċja, il-prevenzjoni ta' ksur tat-Trattati u l-protezzjoni legali. Min-naħa l-oħra, l-individwu ma

jistax jinvoka l-effett dirett ta' direttiva mhux trasposta fil-konfront ta' individwi oħra ("l-effett orizzontali"; Faccini Dori, Kawża C-91/92, Ġabra, p. I-3325 et seq., punt 25).

Skont il-ġurisprudenza tal-Qorti (il-kawża Francovich, il-kawżi magħquda C-6/90 u C-9/90), ċittadin individwali huwa intitolat li jitlob kumpens minn Stat Membru li ma jkunx konformi mad-dritt tal-Unjoni. Dan hu possibbli, fil-każ ta' direttiva mhux trasposta jew li tkun ġiet trasposta ħażin, meta: (a) id-direttiva tkun intenzjonata li tagħti drittijiet lil individwi; (b) il-kontenut tad-drittijiet ikun jista' jiġi identifikat abbażi tad-dispożizzjonijiet tad-direttiva; u (c) ikun hemm rabta ta' każwalità bejn il-ksur tal-obbligu li tiġi trasposta d-direttiva u t-telf u d-dannu mġarrba mill-persuni li tkun saritilhom il-ħsara. Ir-responsabbiltà tal-Istat membru tista' tiġi stabbilita mingħajr ma jkun hemm bżonn li jiġi pruvat xi nuqqas min-naħa tal-Istat Membru.

c. Id-deċiżjonijiet, ir-rakkomandazzjonijiet u l-opinjonijiet

Id-deċiżjonijiet jorbtu fl-intier tagħhom. Meta deċiżjoni tindika d-destinatarji (Stati Membri, persuni fiżiċi jew ġuridiċi), din torbot lil dawn biss, u tindirizza sitwazzjonijiet speċifiċi għal dawk l-Istati Membri jew persuni. Individwu ma jistax jinvoka d-drittijiet mogħtija minn deċiżjoni li tkun indirizzata lil Stat Membru sakemm dan tal-aħħar ma jkunx adotta att ta' traspożizzjoni. Id-deċiżjonijiet jistgħu japplikaw direttament fuq l-istess linji tad-direttivi.

Ir-rakkomandazzjonijiet u l-opinjonijiet ma joħolqu l-ebda dritt jew obbligu għad-destinatarji tagħhom, iżda jistgħu jipprovdu gwida dwar l-interpretazzjoni u l-kontenut tad-dritt tal-Unjoni.

4. Id-dispożizzjonijiet li jirregolaw il-kompetenzi, il-proċeduri, l-implimentazzjoni u l-infurzar tal-atti legali.

a. Il-kompetenza leġiżlattiva, id-dritt ta' inizjattiva u l-proċeduri leġiżlattivi: 1.3.2, 1.3.6, 1.3.8 u 1.2.3

Il-Parlament, il-Kunsill u l-Kummissjoni jieħdu sehem fl-adozzjoni tal-leġiżlazzjoni tal-Unjoni f'diversi livelli, skont il-bażi legali individwali. Il-Parlament jista' jitlob lill-Kummissjoni sabiex tippreżenta proposti leġiżlattivi lilu u lill-Kunsill.

b. L-implimentazzjoni tal-leġiżlazzjoni tal-Unjoni

Fil-qafas tad-dritt primarju, l-UE għandha biss setgħat ta' implimentazzjoni limitati, peress li d-dritt tal-UE huwa ġeneralment infurzat mill-Istati Membri. Barra minn hekk, l-Artikolu 291(1) tat-TFUE jżid li "l-Istati Membri għandhom jadottaw il-miżuri kollha tad-dritt nazzjonali meħtieġa għall-implimentazzjoni tal-atti tal-Unjoni li huma legalment vinkolanti". Meta jkun hemm bżonn ta' kundizzjonijiet uniformi għall-implimentazzjoni tal-atti tal-Unjoni legalment vinkolanti, il-Kummmissjoni teżerċita s-setgħat ta' implimentazzjoni tagħha (Artikolu 291(2) tat-TFUE).

c. L-għażla tat-tip ta' att legali

F'diversi każijiet, it-Trattati jimponu l-forma tal-att legali li għandu jiġi adottat. Madankollu, f'ħafna każijiet oħra, ma jiġi speċifikat l-ebda tip ta' att legali. F'dawn il-każijiet, skont l-Artikolu 296(1) tat-TFUE, l-istituzzjonijiet għandhom jiddeċiedu każ b'każ, "skont il-proċeduri applikabbli, u skont il-prinċipju tal-proporzjonalità".

C. Il-prinċipji ġenerali tad-dritt tal-Unjoni u d-drittijiet fundamentali

It-Trattati jagħmlu ftit li xejn referenzi għall-prinċipji ġenerali tad-dritt tal-Unjoni. Dawn il-prinċipji ġew prinċipalment żviluppati fil-ġurisprudenza tal-Qorti tal-Ġustizzja tal-Unjoni Ewropea (iċ-ċertezza tad-dritt, il-bilanċ istituzzjonali, l-aspettattivi leġittimi, eċċ.), li hija wkoll il-bażi għar-rikonoxximent tad-drittijiet fundamentali bħala prinċipji ġenerali fid-dritt tal-Unjoni. Dawn il-prinċipji llum jinsabu minquxa fl-Artikolu 6(3) tat-TUE, li jirreferi għad-drittijiet fundamentali hekk kif garantiti mill-Konvenzjoni għall-Protezzjoni tad-Drittijiet tal-Bniedem u tal-Libertajiet Fundamentali u kif jirriżultaw mit-tradizzjonijiet kostituzzjonali komuni għall-Istati Membri u l-Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea (4.1.2).

D. Ftehimiet internazzjonali konklużi mill-Unjoni Ewropea

L-Unjoni tista', fl-ambitu tal-kompetenzi tagħha, tikkonkludi ftehimiet internazzjonali ma' pajjiżi terzi jew organizzazzjonijiet internazzjonali (Artikolu 216(1) TFUE). Dawn il-ftehimiet huma vinkolanti għall-Unjoni u l-Istati Membri, u jagħmlu parti integrali mid-dritt tal-Unjoni (Artikolu 216(2) TFUE).

IR-RWOL TAL-PARLAMENT EWROPEW

Skont l-Artikolu 14(1) tat-TUE: "Il-Parlament Ewropew għandu, flimkien mal-Kunsill, jeżerċita funzjonijiet leġislattivi (permezz tal- "proċedura leġiżlattiva ordinarja") u baġitarji (permezz ta' proċedura leġiżlattiva speċjali taħt l-Artikolu 314 TFUE)." Il-Parlament qed jipprova jissimplifika l-proċess leġiżlattiv, itejjeb il-kwalità tal-abbozzar ta' testi legali u jiżgura li jiġu imposti penali aktar effettivi fuq dawk l-Istati Membri li jonqsu milli jikkonformaw mad-dritt tal-Unjoni. Il-programm leġiżlattiv u ta' ħidma annwali tal-Kummissjoni jippreżenta l-prijoritajiet politiċi ewlenin tal-Kummissjoni u jidentifika azzjonijiet konkreti, kemm leġiżlattivi kif ukoll mhux leġiżlattivi, li jimplimentaw dawn il-prijoritajiet. Il-Parlament għandu rwol ġenwin fil-ħolqien ta' liġijiet ġodda, peress li jeżamina l-Programm ta' Ħidma Annwali tal-Kummissjoni u jindika liema liġijiet hu jixtieq li jiġu introdotti.

Wara li kisbet personalità ġuridika, l-Unjoni issa tista' tikkonkludi ftehimiet internazzjonali (Artikolu 218 TFUE). Kwalunkwe ftehim konkluż fil-qasam tal-politika kummerċjali komuni kif ukoll fl-oqsma kollha li l-politiki tagħhom jidħlu fl-ambitu tal-proċedura leġiżlattiva ordinarja jeħtieġ il-kunsens tal-Parlament Ewropew (Artikolu 218(6)(a) TFUE). Il-Parlament diġà wera li mhux se joqgħod lura milli juża l-veto tiegħu jekk ikollu tħassib serju. Pereżempju, dan irrifjuta l-Ftehim Kummerċjali dwar il-Ġlieda Kontra l-Falsifikazzjoni (ACTA) fl-2012.

Udo Bux
01/2020